

12.10.25

Representantforslag om å nedsette et utvalg som skal utarbeide en norsk kulturkanon

Dokument 8:26 S (2025-2026)

Høringsuttalelse fra Norges museumsforbund

Innledning

Forslagsstillerne fra Høyre ønsker «å utvikle en norsk kulturkanon for å slå fast hvilke verk som er essensielle i Norges kunst- og kulturarv». De viser til Sverige, Danmark og Nederland som land som allerede har laget lister over de viktigste verk innen ulike områder av kunst og kultur samt kulturarven. Forslag om å etablere en kulturkanon i Norge har blitt foreslått også tidligere, men man har så langt valgt å ikke iverksette et slikt arbeid i Norge. Arbeidet med å etablere en nasjonal kulturkanon har også møtt kritikk i landene som forslagsstillerne viser til.

Som en viktig del av begrunnelsen for forslaget fremholdes det at «Mange europeiske land er i dag preget av splittelse og av at tillit, trygghet, sosial samhörighet og fellesskap er under press. Man ser klart at etniske, religiøse og sosioøkonomiske skiller sammenfaller, og at man får en innvandret befolkning som har lite til felles med resten av befolkningen». Forslagsstillerne ønsker blant annet å stimulere til en levende kulturdebatt.

Åpen og inkluderende kultur

Norges museumsforbund mener også at en levende kulturdebatt er viktig, men vi mener ikke at etableringen av en nasjonal kulturkanon er veien å gå. Begrunnelsen i forslaget fra Høyres representanter bryter etter vårt syn med grunnlaget for den åpne og inkluderende kultur- og museumspolitikken man har praktisert i Norge gjennom de siste tre tiårene.

Kulturinstitusjonenes grunnleggende verdier er basert på demokrati, ytringsfrihet og inkluderende fellesskap. Dette er sentrale kjerneverdier i museene i dag. I dette ligger det også en kontinuerlig dialog om hva man oppfatter som kulturarv i samfunnet.

En kulturkanon kan etter Norges museumsforbunds mening virke dempende på de frie og uavhengige stemmer som kan gi viktige bidrag til å demme opp for økende polarisering, desinformasjon og udemokratiske holdninger. En kulturkanon kan være et middel som ekskluderer og usynliggjører deler av kulturarven vår. Dette strider mot det arbeidet museene gjør knyttet til integrering og fellesskap, inkludering av nye perspektiver og erfaringer om hva det vil si å være norsk i Norge i dag. Dersom kulturkanon ikke føles relevant og inkluderende vil den heller ikke virke samlende, slik som forslagsstillerne ønsker at kanonen skal være.

Kulturen og kulturarven i Norge har alltid vært i dialog med verden rundt oss og er påvirket av strømninger utenfra. Det vi oppfatter som «norsk» har ofte like uttrykk andre steder. Kulturlivet er kunnskapsbanker for kvalitetssikret kunnskap og sentrale arenaer for dialog om krevende tema. Derfor er det avgjørende at kulturlivet bredt sikres armlengdes avstand slik det er nedfelt i kulturloven etter de siste endringene.

Mer konservativ tenkning om kultur og kulturarv i flere land har redusert forståelsen av hva som anses som «riktig» historiesyn og kulturarv, og flere har vist vilje til å styre dette gjennom direkte inngripen og påvirkning av institusjonenes formidling. Norges museumsforbund har gjennom det siste tiåret pekt på denne uheldige utviklingen som innsnevrer den faglige friheten til museene.

Museene som kulturbærere

Det er viktig å være oppmerksom på den samfunnsmessige konteksten kulturarven har oppstått

og utviklet seg i. Norges museumsforbund vil understreke at det hver dag samles, bevares, formidles og forskes på kunst- og kulturarven i Norge i museene. Ny informasjon og nye objekter (gjenstander, foto, arkiv og muntlige historier) tas inn i samlingene og bidrar til å utvide perspektivene i samlinger, utstillinger og formidling i ulike kanaler. Dette utdyper bildet av Norge som nasjon og vår kulturarv og supplerer oversette områder i tidligere tiders syn på vår historie og kulturarv. De siste årene har flere kunstmuseer inkludert flere verk av kvinnelige kunstnere, samiske kunstnere og kunstnere som tilhører våre nasjonale minoriteter. Dette er kunst som tidligere ofte har blitt oversett i kunsthistorien i Norge. Skiftende maktfordeling og strukturer endres og synliggjøres av funnene i og oppfølgingen av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. Dette preger arbeidet i museer og andre kulturinstitusjoner.

Kontinuerlig utvikling

Museene og andre kulturinstitusjoner viser frem sentral kulturarv hver dag gjennom formidling av billedkunst, gjenstander, foto, arkiv, litteratur, teater, musikk og mer og holder den på den måten levende. Museenes oppgave er å aktualisere og legge til rette for en tidsmessig diskusjon med kulturarven som bakteppe. Dette skjer gjennom utstillinger, ulike formidlingstiltak og en levende offentlig debatt knyttet til sentrale verk i kulturarven. På den måten får vi stadig presentert nye perspektiver på kulturarven og historier som tidligere har blitt oversett har fått plass. Under Skeivt kulturråd i 2022 kom skeive usynliggjorte historier fram i lyset og ble fortalt.

Kulturarv synliggjøres gjennom dynamiske prosesser, og forholder seg ikke til et statisk syn på hva kulturarv er og dens innhold. Etablering av en nasjonal kulturkanon vil etter Museumsforbundets syn heller bidra til å snevre inn kulturarven og gjøre den mer statisk og ekskluderende. Vi mener det er viktig at den fortsetter å være dynamisk og levende.

Tradisjonskultur

Tradisjonskulturen museene forvalter har høy status og god rekruttering, og Norges museumsforbund erfarer at tradisjonsutøverne ikke har behov for kanonisering. Som eksempel har folkemusikken heller forsøkt å riste av seg den nasjonale hammen og tydeliggjort at den har tatt opp i seg impulser og elementer fra andre tradisjoner utenfor våre grenser over lang tid. En trygg tradisjonskultur, som for eksempel Setesdalmusikken, har mekanismer som gjør den åpen og inkluderende. Norge trenger ikke en kulturkanon som gjør det til noe annet enn den er og kanskje mindre tilgjengelig for mange.

Byråkratisering og ressursbruk

I Norge er kulturarven desentralisert gjennom museenes samlinger. Det samme gjelder for formidling av litteratur, musikk, dramatikk i teatre, bibliotek og konsertlokaler landet over. Dette er viktig for deling av kulturopplevelser og kunnskap, bygging av identitet og kulturforståelse samt for å gi perspektiver på samfunnet rundt oss.

Norges museumsforbund mener at utarbeidelse av en kulturkanon vil medføre en unødig byråkratisering av arbeid med kulturarv i Norge. I en tid der midler til kultur er under press mener Museumsforbundet at de midler som vil måtte gå med til å utarbeide en kulturkanon heller bør brukes på å utvikle og ivareta kulturarven og styrke den offentlige kulturdebatten og -kritikken. Vi har merket oss at Norsk teater og orkesterforening (NTO) også argumenterer for å styrke kritikken og støtter dette. I en tid med økende press på økonomien svekkes ofte kulturen i budsjettene. Sikring av midler til kultur og en levende kritikk er etter Museumsforbundets syn en bedre måte å sikre ivaretagelse og formidling av vår samlede kulturarv enn å bruke ressurser på å utarbeide og vedlikeholde en kulturkanon.